

Проблеми комплексного підходу до вивчення термінологічної лексики у спеціалізованому вищому навчальному закладі (термінологічне словотворення) / Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (11 квітня 2012). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2012. – С.131-136. (Засоби професійного спрямування навчання іноземної мови у ВНЗ та на етапі післядипломної освіти).

О.Б. Петрова, Н.О. Попова

Засоби професійного спрямування навчання іноземної мови у ВНЗ та на етапі післядипломної освіти

Вивчення іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі, а особливо, в системі післядипломної освіти передбачає професійну спрямованість навчання, безпосередньо пов'язану з розвитком творчої, професійно компетентної особистості спеціаліста. Як відомо, в навчальному процесі використовують різноманітні методи й засоби опанування навичками, необхідними для набуття спеціалістом комунікативної компетенції в сфері професійного спілкування іноземною мовою в усній та письмовій формах.

Оскільки процес спілкування включає не тільки мовленнєву, а й розумову діяльність, процес мислення, тому комплекс дидактичних заходів, спрямованих на засвоєння професійної іноземної мови, має передбачати формування творчих здібностей спеціалістів висловлювати думки засобами іноземної мови.

Для ефективнішого розв'язання лінгводидактичного завдання навчання іноземної мови на рівні вищої та післядипломної освіти, викладання повинно залучати тих, хто навчається, до активної розумової діяльності при опрацюванні іншомовних джерел за фахом. Доцільним видається застосування самостійної роботи, особливо, на етапі післядипломної освіти, для реалізації набутих знань з іноземної мови у фаховій галузі, виконання, наприклад, завдання прореферувати рекомендовану іноземну літературу із певного фахового розділу, опрацювати фрагменти оригінальних монографій, підручників, статей, оглядів в Інтернеті та ін. Завдання можуть полягати і в перекладі з іноземної

мови оригінальних текстів невеликого обсягу, складанні до них плану, запитань, а також їх переказ (на початковому етапі), перекладі, конспектуванні, реферуванні текстів з декількох визначених іноземних джерел, складанні анотацій та коротких повідомлень іноземною мовою (на подальшому етапі) за певною фаховою темою.

Опрацюванню спеціальних матеріалів має передувати підготовка, в процесі якої студент або науковець навчається способам опрацювання оригінальної літератури і численних термінів свого фаху (загальнонаукових та вузькоспеціальних), скорочень, специфічних назв одиниць вимірювання та ін., а також застосуванню інтернет-ресурсів з метою навчання, онлайн-ових та офлайн-ових лексикографічних джерел тощо.

Однією з цілей навчання іноземної мови є формування творчих здібностей висловлювати думки засобами іноземної мови. Слід підкреслити, що на етапі післядипломної освіти роль викладача полягає, крім спрямування опанування іншомовним лексико-граматичним матеріалом, у розв'язанні дидактико-психологічних проблем, зокрема, перетворення процесу навчання іноземних мов у співпрацю викладача немовного ВНЗ (фахівця-лінгвіста) і спеціаліста у цій немовній галузі, знання яких взаємно доповнюють і поглиблюють професійну компетенцію кожного з них. Переклад є однією з важливих форм одночасного набуття нових фахових знань і практичного підкріплення навичок опрацювання оригінального іншомовного тексту.

Безумовно, при навчанні перекладу фахових текстів необхідно враховувати основні дидактичні принципи – застосування оригінальних іншомовних матеріалів відповідно до етапу та концентру навчання, а також щодо індивідуального рівня володіння іноземною мовою самих слухачів.

Розширення лексичного запасу є одним із значних аспектів навчання іноземної мови. Як правило, в методиці викладання найбільшу увагу звертають на способи формування лексичних навичок, яке передбачає проходження певних етапів, зокрема, семантизації лексичних одиниць, автоматизації лексичних одиниць та подальшого удосконалення лексичних навичок.

Автоматизація як центральна ланка в цьому, разом із семантизацією, відбувається на дотекстовому етапі, а подальше вдосконалення набутих лексичних навичок – на текстовому й післятекстовому етапах. На етапі вдосконалення знань ще одним важливим шляхом в опануванні іноземної лексики фахівцями є збагачення їх іноземного лексичного запасу за рахунок лексем-термінів.

З огляду на наукове визначення термінології як специфічного лексичного шару, сукупності термінів, лексичного складу підмови фахової галузі, в навчанні термінології необхідно враховувати деякі особливості значення слова-терміна порівняно зі значенням загальноповсюджене слово, а саме: зв'язок слова-терміна, насамперед, не з окремим предметом, а з класом, рядом, типом; співвіднесеність слова-терміна з професійним науковим поняттям, а не з побутовим чи загальним уявленням, емоцією, естетичним переживанням тощо; обов'язкове визначення, надання дефініції слову-терміну; зв'язок значення слова-терміна з певною сферою професійної діяльності, що передбачає спеціальне навчання для засвоєння наукової термінології. Важливим є смисловий зв'язок терміна з поняттям, оскільки значення слова-терміна ще визначається і його місцем у термінологічній системі певної фахової галузі .

У післядипломному навчанні спеціалістів засвоєння не тільки загальної фахової, але й конкретногалузевої чужомовної термінології набуває особливого значення, навіть за наявності у слухачів високого рівня володіння іноземною мовою взагалі. Впродовж навчання у ВНЗ студенти мають отримати, крім відповідного рівня знання англійської лексики побутового характеру, певний продуктивний запас англійських загальних термінів обраної спеціальності. На етапі вдосконалення знань, яким є післядипломне навчання, на перший план виступає опанування вузькофахових термінів, які належать до конкретних галузей обраного напрямку професійної діяльності спеціаліста.

Певну увагу в оволодінні іноземною мовою професійного спрямування приділяють ознайомленню з найчастіше застосовуваними термінологічними

скороченнями, зростання кількості яких спостерігається останнім часом і в фаховій підмові, що пояснюється загальним прискоренням темпів життя, прагненням коротко передати поняття у мові тощо.

Одним із завдань навчання іноземної термінології певного фаху є накопичення мовного матеріалу та розвиток навичок використання лексичних одиниць. При роботі з термінологією виникає ряд лінгводидактичних проблем, які слід урахувати для адекватного засвоєння термінів. Це, зокрема питання добору термінів, створення активного і пасивного запасу термінологічних одиниць, визначення обсягу спеціального словника, необхідного для передачі конкретної фахової інформації. З цими питаннями безпосередньо пов'язаний відбір тематики для читання іноземної літератури з фаху, зокрема за напрямком фахової спеціалізації, а також визначення обсягу спеціальних текстів та розподілу обраної іноземної спеціальної літератури для використання в аудиторії на заняттях та для самостійної роботи.

Для нинішнього етапу розширення міжнародного співробітництва пріоритетним напрямком у викладанні англійської термінології є засвоєння навичок здобуття інформації в чужомовних наукових фахових джерелах із метою подальшого застосування її в науковій та практичній діяльності. Таким чином інтенсифікується процес читання спеціальних текстів іноземною мовою, актуалізується навчальна мета застосування інтернет-джерел та виробляється додатковий стимул у навчанні англійської мови.

Опрацювати засвоєні терміни найкраще в різних контекстах і видах мовленнєвої діяльності відповідно до етапу: перекладах текстів та окремих речень з англійської мови рідною та навпаки, практикуванні навчального діалогічного мовлення, підготовці усних виступів для доповіді на конференціях, складанні анотацій до наукових публікацій тощо. Вивчення термінологічної лексики має включати різноманітні види роботи – опрацювання на практичних заняттях, відтворення лекцій та мінілекцій англійською мовою, обговорення групою заданої теми на занятті типу “круглого столу” або на навчальній конференції. Також сприяє отриманню

навичок вільного володіння іноземною термінологією обраної спеціальності анотування, тезування та реферування.

Отже, урізноманітнення засобів професійного спрямування навчання іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі та на етапі післядипломної освіти дозволяють розвивати не тільки лінгвістичну, а й фахову компетенцію та формувати креативний спосіб мислення і здатність активно самостійно сприймати нову спеціальну інформацію за допомогою іноземної мови. Вивчення іноземної мови стає ефективнішим, якщо воно професійно спрямоване стосовно конкретних потреб інформаційно-комунікативного забезпечення даної спеціальності, що відповідає сучасному підвищенню вимог до обсягу і якості змісту й темпів загальноосвітньої та професійної підготовки.

***Анотація.** О.Б. Петрова, Н.О. Попова. Засоби професійного спрямування навчання іноземної мови у ВНЗ та на етапі післядипломної освіти. Описані засоби підвищення ефективності вивчення іноземної мови за допомогою професійного спрямування з урахуванням потреб інформаційно-комунікативного забезпечення спеціальності.*

Ключові слова: навчання іноземної мови, професійна орієнтація, вища та післядипломна освіта.

***Аннотация.** О.Б. Петрова, Н.А. Попова. Способы профессиональной направленности обучения иностранному языку в вузе и на этапе последипломного образования. Описаны способы повышения эффективности профессионально ориентированного обучения иностранному языку с учетом необходимости информационно-коммуникативного обеспечения специальности.*

Ключевые слова: изучение иностранного языка, профессиональная направленность, высшее и последипломное образование.

***Annotation.** O.B. Petrova, N.O. Popova. Means of professionally oriented foreign languages training at undergraduate and postgraduate stages of education. Means of improvement of the foreign languages training with the aid of professionally oriented support for information and communicative provision of the specialty have been described.*

Key words: course of English, professionally oriented, undergraduate and postgraduate education.